

אמן בקיבוץ
שנים של יצירה
אלכס ארז

אלכס ארז - אמן בקיבוץ

מה קורה לאמן שנולד וגדל בתוך הקולקטיב? כיצד מוצא הקול האנושי את מקומו בתוך חברה שבה ה"אנחנו" קודם ל"אני"? והאם אפשר להיות אדם יוצר, עצמאי וייחודי, ובו בזמן להיות חלק מקהילה ולפעול למענה?

התערוכה "אלכס ארז - אמן בקיבוץ" מבקשת להתבונן במסע הזה, במסע של אדם שנולד בתוך קבוצה, מצא בתוכו קול ייחודי, ובמקביל נשאר קשור לאנשים, לאדמה, לטבע ולמקום שהיה ביתו.

היצירה של אלכס אינה רק סיפור על אמנות. היא סיפור על חיים שלמים של חיפוש, השתייכות, עצמאות, אחריות ויצירה. ועל אדם שממשיך ליצור, בכל גיל, בכל חומר ובכל רגע.

סיפורו של אלכס ארז הוא סיפור של אמן שנולד אל תוך הקיבוץ וחי בו כמעט כל חייו. אלכס נולד בשנת 1942, במעוז חיים, שבעמק בית שאן. הוא גדל בבית הילדים באחד המחזורים הראשונים של הקיבוץ, הפנים מגיל צעיר את ערכיה של החברה הקיבוצית: חיים משותפים, עבודה, אחריות הדדית, הסתגלות ותרומה לכלל. בתוך המציאות הזו, שבה המרחב הציבורי היה גדול והמרחב הפרטי קטן, לא היה פשוט להיות אמן. הזמן, החומרים והמשאבים נתפסו בראש ובראשונה כמשאבים של הכלל, והאמנות עלולה הייתה להיתפס כמותרות. גם האפשרות להחזיק סטודיו אישי ולבקש משאבים ליצירה לא הייתה מובנת מאליה.

ראשית דרכו האמנותית התפתחה בעמק החולה, שם חי ועבד עם אשתו הצעירה. שמורת החולה הייתה עבורו מרחב של השראה, התבוננות וקשר עמוק לטבע ולבעלי החיים.

מחוץ למסגרת הקיבוצית התאפשר לו לראשונה לפנות מקום לעולמו הפנימי, לגעת בחומרים וליצור.

הרצון ליצור ולהתפתח גרם לאלכס לחפש דרכים נוספות להתפתחות אמנותית: כך הוא עבר עם משפחתו הצעירה לקיבוץ משמר דוד שבמרכז הארץ. משם יצא לתל אביב, לשכונת שבזי, למד במכון לאמנות בת ים, ועבד כאסיסטנט של הפסל יגאל תומרקין, כדי ללמוד ממנו. בתל אביב נחשף אלכס לעולם אנושי ותרבותי שונה מזה שהכיר מילדותו בקבוצה.

המפגש עם תומרקין היה משמעותי ובמהלך השנים מתוך העבודה בקיבוץ, המשיך להתפתח, יצא לאיטליה לפרקי זמן ללמוד פיסול בשיש ויציקות ברונזה, ושם גם פגש אומנים מהעולם.

אלכס חזר ליצור תמיד במשמר דוד, שם, בתוך חיי הקיבוץ, בנה לעצמו את הסטודיו שלו, לול ישן שהוסב למרחב יצירה שכולל תנור יציקה למתכות. מתוך מחסור במשאבים למד ליצור ממה שהיה זמין: שאריות צבע, חלקי ריהוט, מתכות ושאריות מהמסגרייה. פסלי האלומיניום שלו נוצרו משאריות קלקר ששימשו ליצירת התבנית, שהושקעה בחול שחור, ועליה יצק אלכס אלומיניום מותך שהפיק מצינורות השקיה ישנים ומשאריות מתכת שאסף.

מה שנועד להיזרק הופך בידיו לחומר של יצירה.

אלכס לא היה רק אמן שחי בקיבוץ. הוא היה גם חבר פעיל ומשמעותי בקהילה. הוא עבד בעבודות שונות, היה חבר במזכירות, עסק בחיי הקהילה, היה מרכז ענפים שונים בקיבוץ, ארגן חגים ופעילויות, ובמקביל המשיך ליצור. גם הסטודיו שלו בלול היה קשור לחיי העבודה בקיבוץ, הוא התחייב לעבוד בלול בתמורה לאפשרות להשתמש במקום כסטודיו.

כאשר קיבוץ משמר דוד החל להתמודד עם משבר חברתי וכלכלי שאיים על המשך קיומו במתכונת הקיבוצית, אלכס היה מעורב בניסיון לחזק את הקהילה. כמזכיר הקיבוץ פעל עם צוות מוביל למציאת דרך חדשה. כאשר הבין שהקיבוץ אינו יכול להמשיך להתקיים בתבנית הישנה, היה שותף בהגות וביוזמה של תהליך השינוי, שהפך את המקום ליישוב קהילתי גדול, מתפקד ומשגשג.

כך מתגלה צד נוסף באישיותו: היכולת לדמיין אפשרות חדשה מבלי למחוק את מה שהיה קודם.

המתח הזה מלווה גם את יצירתו: הקולקטיב והיחיד, העבודה והיצירה, החומר והרגש, המתכת הקשה והדמויות הרגישות, החיים המעשיים והחלום האמנותי.

הטבע ובעלי החיים תופסים מקום משמעותי בעולמו. הסוסים שהביא לקיבוץ, כלבי המשפחה וחיות הבר שהציל וטיפח הם חלק ממערכת היחסים העמוקה שלו עם העולם שסביבו.

במקביל, גם האנשים, מערכות היחסים, העזיבות, הקונפליקטים והטלטלות שעבר הקיבוץ מוצאים את דרכם אל האמנות. הקהילה שהייתה ביתו הייתה גם מקור לשייכות וגם מקור למתח וכאב.

מן ה"אנחנו" אל ה"אני" וחזרה, אלכס נולד לתוך חברה שבה הקבוצה קודמת ליחיד, אך לאורך חייו ביקש למצוא ולפתח את קולו האישי. הוא בנה לעצמו סטודיו, יצר מחומרים שמצא, נסע ללמוד אצל תומרקין וחיפש את דרכו כאמן, אך מעולם לא ויתר על היותו חלק מן הקהילה.

להפך. כשהקהילה עמדה בפני משבר, הוא חזר אליה לא רק כאמן אלא גם כאיש מעשה, כמזכיר וכמי שהיה שותף בניסיון למצוא לה דרך חדשה.

קטלוג זה מציג מבחר מיצירותיו של אלכס ארז, שנוצרו לאורך יותר מחמישה עשורים של עשייה אמנותית.

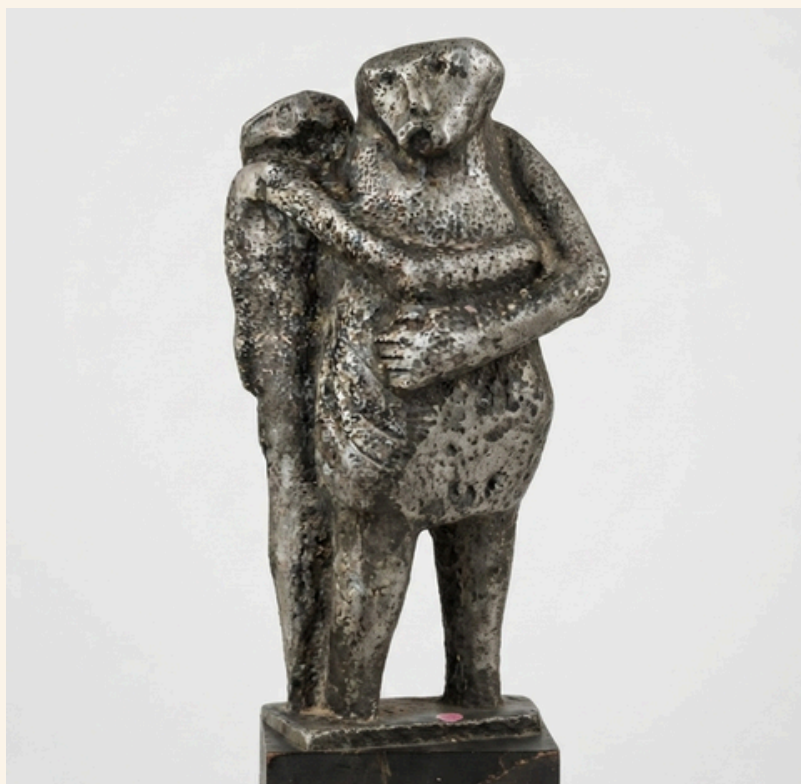
הוא מזמין את הקורא למסע בין פסלים, ציורים ורישומים, החושפים את עולמו הייחודי של אמן הרואה בכל חומר גלם נקודת מוצא, ובכל יצירה הזדמנות לספר סיפור, לעורר רגש וליצור דיאלוג עם הצופה.

שניים

—

יציקת אלומיניום

50X25X20

אבסטרקט

—

יציקת ברונזה

23X25X15 ס"מ

נקודת כח

טכניקה מעורבת שיש
לבן על ברזל
35X15X30 ס"מ

בפנים נסתרות

יציקת אלומיניום
30X25X25 ס"מ

דיאלוג

שמן על בד

30X35 ס"מ

קו האופק

שמן על בד

50X60

סוד הלילה

יציקת אלומיניום

30X20X15 ס"מ

חלום

אלומיניום צבוע

30X25X20 ס"מ

מבטים צבעי דפוס על נייר 60X50 ס"מ

אור אחרון

שמן על בד

50X40 ס"מ

ינשוף

יציקת אלומיניום

30X25X20 ס"מ

תלות

יציקת ברונזה

15X15X7 ס"מ

בפנים גליות

שמן על בד

60X50 ס"מ

פרופיל פנימי

אבן אלבסטר
ממחצבת גשר

40X35X20 ס"מ

עמוד החיים

מגולף מגוש שיש
קררה שנבחר על ידי
האמן והובא מאיטליה

45X25X15 ס"מ

צועד לבדו

צבעי מים ודיו

40X30 ס"מ

בקיעה

השאלה הנצחית
מי קדם למי

—
ברונה

40X25X25 ס"מ

בציפייה

—

יציקת אלומיניום

30X15X15 ס"מ

נוכחת

יציקת אלומיניום

50X35X30 ס"מ

בדרכו

—

יציקת אלומיניום

35X8X3 ס"מ

האקורדיוניסט

חימר צבוע

ס"מ 20X20X20

ללא תנאי

דיו על נייר

35X20 ס"מ

נוסע בזמן

האמן במסעותיו על
הנורטון הישן, ואלו
שבאו אחריו.
זיכרון של חופש

שמן על בד

50X50 ס"מ

בין השדות

רישום שנוצר מול
הנוף בדרום צרפת
והושלם בצבע
בסטודיו, מתוך זיכרון
והחווייה שנצרכו
במקום.

שמן על בד

30X30 ס"מ

מבט אחרון

היצירה נוצרה
בהשראת תקופת
עבודתו של האמן לצד
יגאל תומרקין, שבה
גילה את אפשרויות
הביטוי הגלומות
ברזל.

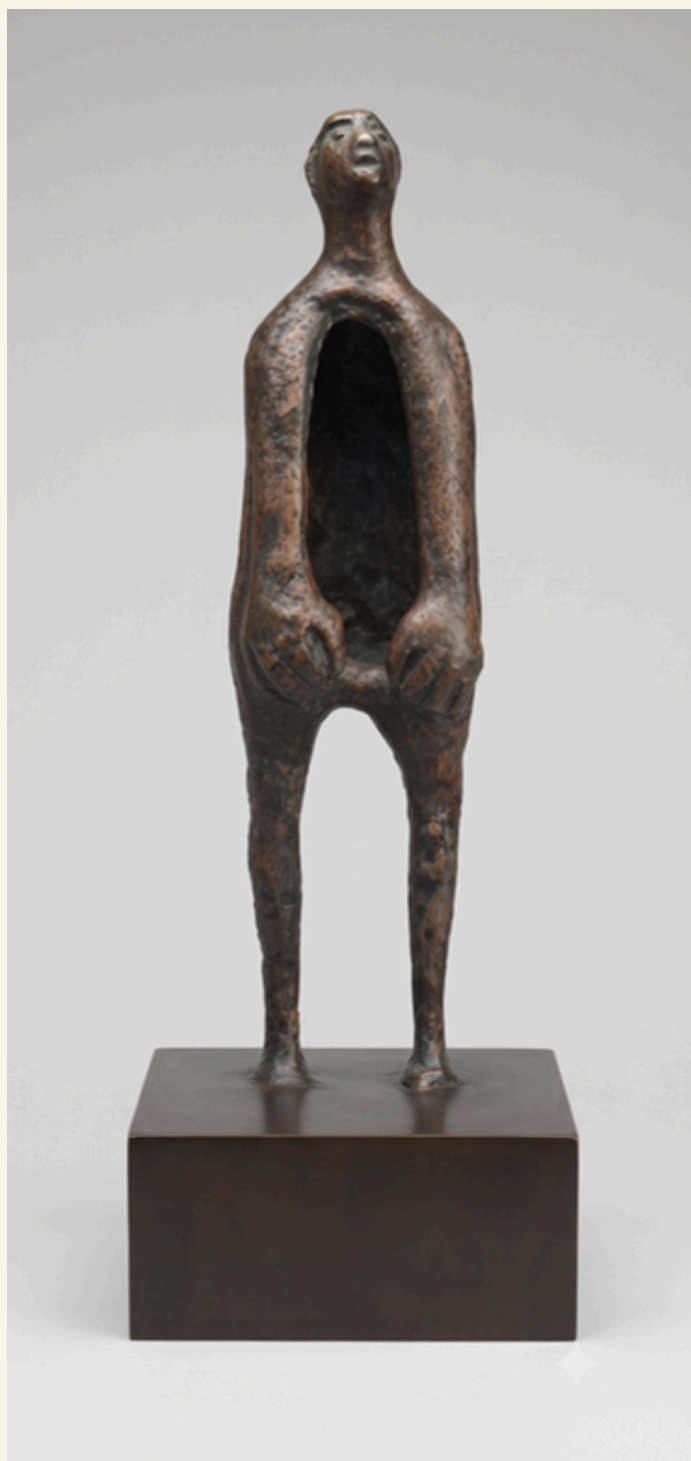
ברזל

50X46X10 ס"מ

חשוף

—
חימר

25X10X7 ס"מ

ציפור הנפש

שמן על בד

70X60 ס"מ

בעיניים פקוחות

בהשראת הינשוף
הקטן שנהג לעמוד על
גג ביתו של האמן
ולהשמיע את קולו מדי
לילה.

יציקת אלומיניום

12X8X5 ס"מ

מסע משותף

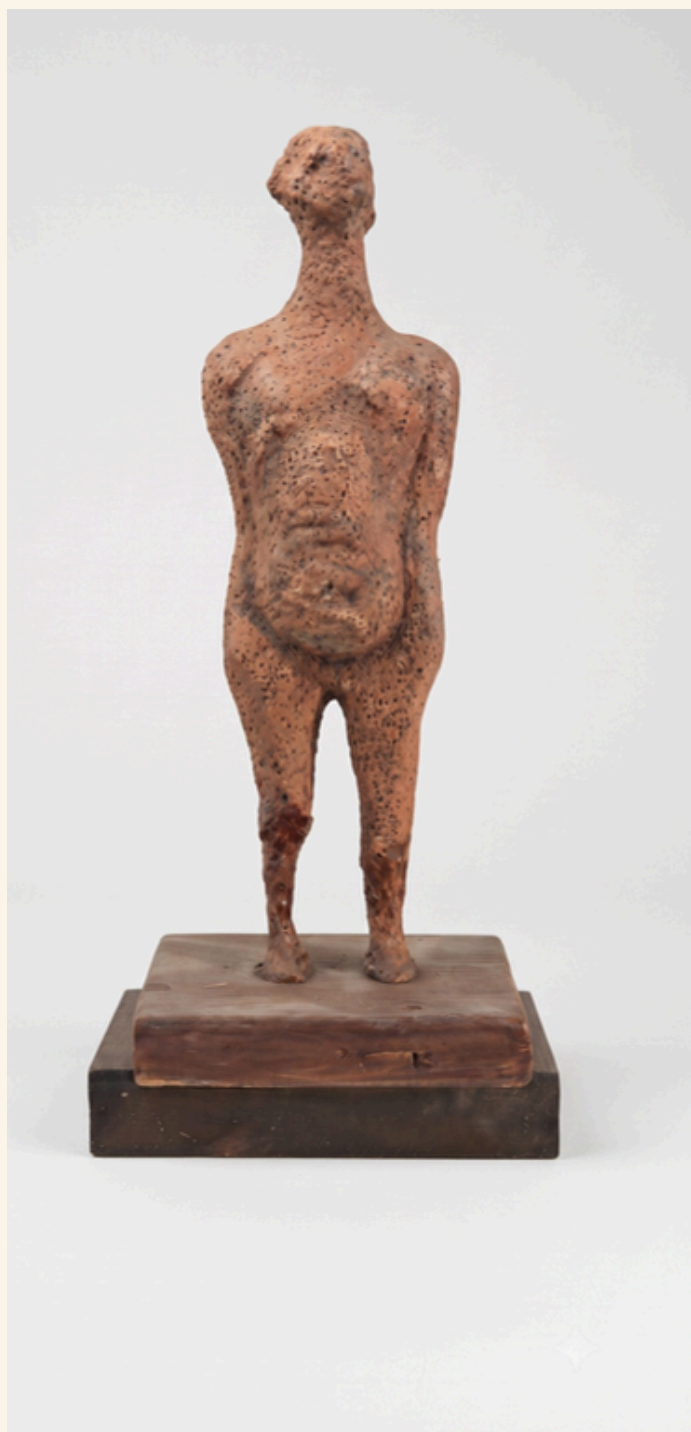
יציקת אלומיניום

90X50X25 ס"מ

דמות

—
חימר

22X14X7 ס"מ

עד הלילה

הינשוף משמש כאן
כדימוי אנושי, המבטא
מגוון של הבעות
ורגשות דרך עיניו.

יציקת ברונזה

14X12X10 ס"מ

נקודת איזון

שמן על בד

70X50 ס"מ

תום

היצירה מגולפת משיש
קררה, שנבחר
באיטליה והובא
לסטודיו של האמן.

25X20X20 ס"מ

מרחבים

שמן על בד

40X30 ס"מ

התבגרות

—

שמן על בד

35X30 ס"מ

טורסו

—

קלקר ובטון צבוע

70X50X25 ס"מ

במבט חודר

ברונזה

40X30X15 ס"מ

התינוק שבפנים

קלקר ובטון צבוע

50X40X30 ס"מ

סוס

—
אחת מעבודותיו הראשונות
של האמן, שנוצרה
בהשראת תקופת עבודתו
בשמורת החולה ומבטאת
את אהבתו לטבע ולסוסים.

הטכניקה בהשפעת אומנים
מצפת.

גילוף בעץ אקליפטוס

80X330X5 ס"מ

בין הצלילים

—

היצירה מבטאת את
גילוי היופי וההרמוניה
הנוצרים מחיבורם של
חלקי ברזל שונים לכדי
שלם אחד.

ברזל

50X40X8 ס"מ

שומר הסף

חימר

ס"מ 30X9ס20

מחשבות בעשן

חימר

25X20X15 ס"מ

בן כלאיים

טכניקה מעורבת

150X40X30 ס"מ

בין הדורות

—
שמן על בד

50X45 ס"מ

שותפים לדרך

—

פיסול באבן אדומה

40X25X25 ס"מ

הנערה בצהוב

שמן על בד

45X40 ס"מ

מחשבות

—

חימר צבוע

25X15X10 ס"מ

בין השניים

—
שמן על בד

60X40 ס"מ

ציור בחוטים

—

שטיח שנתווה
בטכניקה מיוחדת לפי
ציור של האמן

רשת חוטי צמר
ומסגרת עץ

90X100 ס"מ

אהבה

—

טכניקה מעורבת

קרטון חלקי בדים ודיו

60X50 ס"מ

דיוקן

—

שמן על בד

60X50 ס"מ

פרופיל בזמן

—
שמן על בד

65X50 ס"מ

קהילה בדרך

צבעי שמן על גובלן
רקום

40X30 ס"מ

ברוח נשית

פיסול באבן מקומית

40X25X20 ס"מ

צילום משפחתי

—

שמן על בד

50X45 ס"מ

ראש גדול

טכניקה מעורבת

70X35X25 ס"מ

השתהות

—
חימר

25X15X15 ס"מ

ריקוד המכונה

—

אקריליק על קרטון

50X40 ס"מ

התכנסות

פיסול באבן אדומה

40X25X25 ס"מ

הדוגמנית שאהבתי

פורטרט של שרה'לה

שמן על בד

60X50 ס"מ

הויכוח

שמן על בד

50X40 ס"מ

שיחה

—

שמן על בד

45X35 ס"מ

סעודה

—

שמן על בד

50X45 ס"מ

משפחה

אקריליק על קרטון

50X40 ס"מ

קונפליקט

שמן על בד

45X40 ס"מ

טבע דומם

שמן על בד

50X45 ס"מ

הזינוק

היצירה התפתחה מצורתה
האחורית של חיה, ובהדרגה
קיבלה דמות אנושית של אישה
המתוחה רגע לפני זינוק.

יציקת ברונזה

50X45X25 ס"מ

ללא מילים

צבעי מים וטוש

50X35 ס"מ

נשמות תאומות

גבס

30X20X15 ס"מ

שיחה

שמן על בד

55X50

לאן פנינו

שמן על בד

60X50 ס"מ

להקת ליצנים

שמן על בד

55X45 ס"מ

בסטודיו

טכניקה מעורבת

45X40 ס"מ

ערפילי בוקר

שמן על בד

35X30 ס"מ

נוף עצי הזית

שמן על בד

35X30 ס"מ

זכרון ירושלמי

שמן על בד

50X40 ס"מ

אור אנושי

פיסול בחימר צבוע

15X15X5 ס"מ

באור ראשון

—
אקורל

40X30 ס"מ

בין שמיים לארץ

—
אקורליק על נייר

50X40 ס"מ

האורח

קלקר ובטון

35X45X60

חמלה

שמן על בד

50X40 ס"מ

רגע לפני צילום

—
שמן על בד

40X30

דיוקן פנימי

—
יציקת אלומיניום

35X25X15 ס"מ

בבית הקפה

שמן על בד

30X20 ס"מ

ראש כחול

שמן על בד

60X80 ס"מ

בבקבות התקווה

—
שמן על בד

60X50 ס"מ

חתול בית

—
שמן על בד

40X35 ס"מ

הפסנתרן

שמן על בד

50X40 ס"מ

דב לבן

פיסול אבן מקומית

35X20X15 ס"מ

עורב אפור

היצירה פוסלה מגוש עץ שרוף שנסחף אל החוף לאחר סערה.
האמן גילה אותו בין גרוטאות וחפצים שנפלטו מן הים, וזיהה בו את
דמותו של עוף שכבר עוצב בידי הרוח, הגשם והגלים.
שני ברגי ברזל, שחוברו כרגליים, העניקו לה חיים חדשים.

40X25X25 ס"מ

הניגון

קלקר ובטון צבוע

55X45X35 ס"מ

החיה שבאבן

אבן גיר

35X20X20 ס"מ

תנופה

קלקר ובטון

40X40X30 ס"מ

קריאת הבוקר

היצירה נולדה מחיבור של חלקי
ברונזה: קסדה מחוספסת, ראש
ורגליים שפוסלו ויוצקו על ידי האמן.
מן המפגש ביניהם התגבשה דמותו
של תרנגול גאה, המבטאת עוצמה,
נוכחות ואופי.

ברונזה

35X25X25 ס"מ

במבט לשמיים

פיסול באבן ירושלמית
אדומה

30X20X15 ס"מ

רגע של שקט

—
שמן על בד

55X45 ס"מ

נושא הסוד

—
שמן על משטח לבוד

45X40 ס"מ

התרשמויות

דין על נייר

53X26 ס"מ

נוף בערפל

שמן על בד

70X60 ס"מ

חסד

היצירה נוצרה בשיתוף עם ד"ר מנחם מלניק ז"ל, במסגרת עבודה שעסקה בצעקה האנושית. שילוב היד, הפנים והילד יוצר דימוי סמלי של נתינה, אחריות והמשכיות בין דורות.

יציקת אלומיניום

50X40X25 ס"מ

הסנדל הישן שלי

טכניקה מעורבת

50X40 ס"מ

רגע של שקט

שמן על בד

55X45 ס"מ

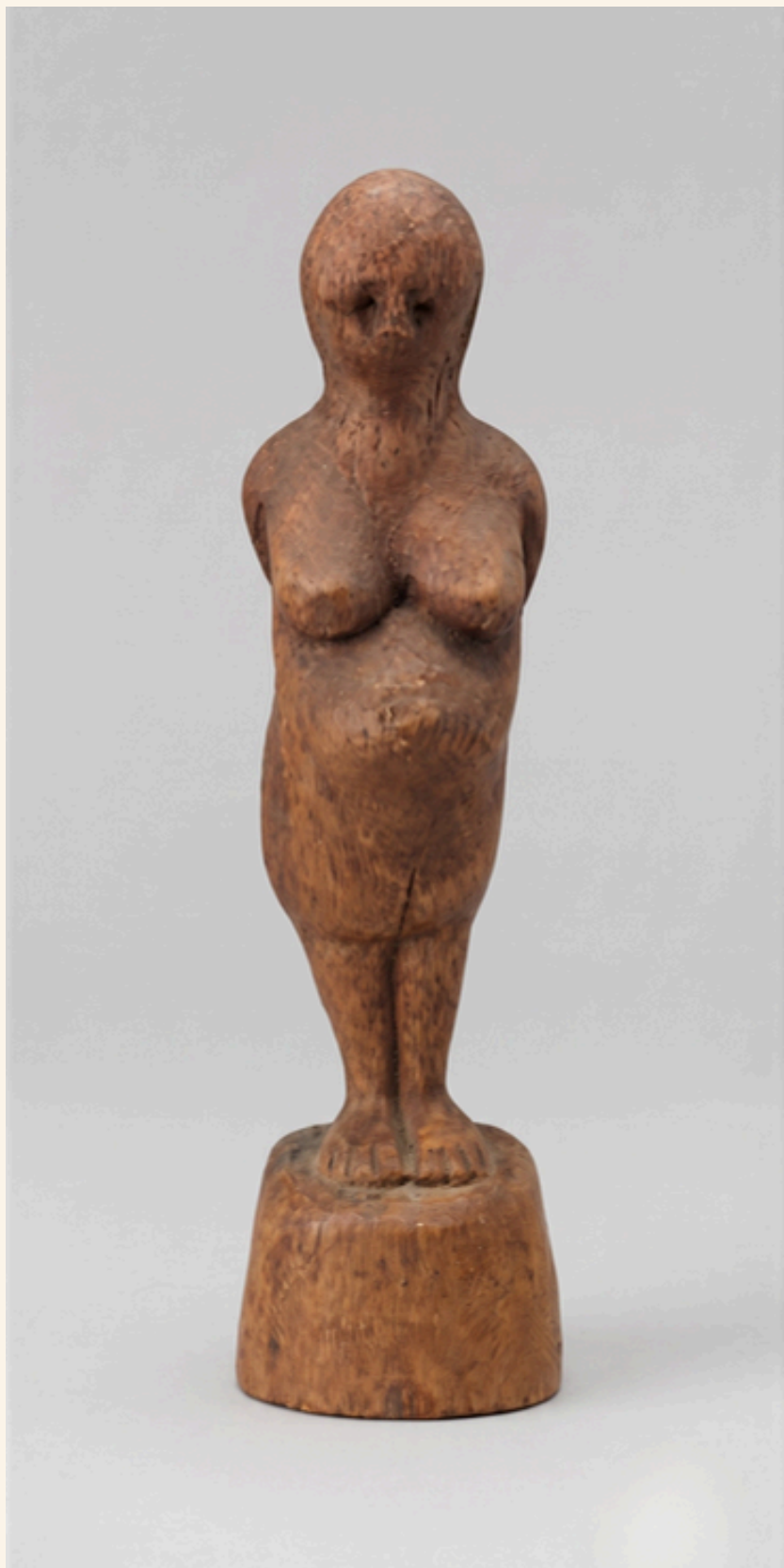

דמות

עבודה שנשמרה עוד
מימי נערתו של האמן
בקיבוץ

עץ מגולף באולר

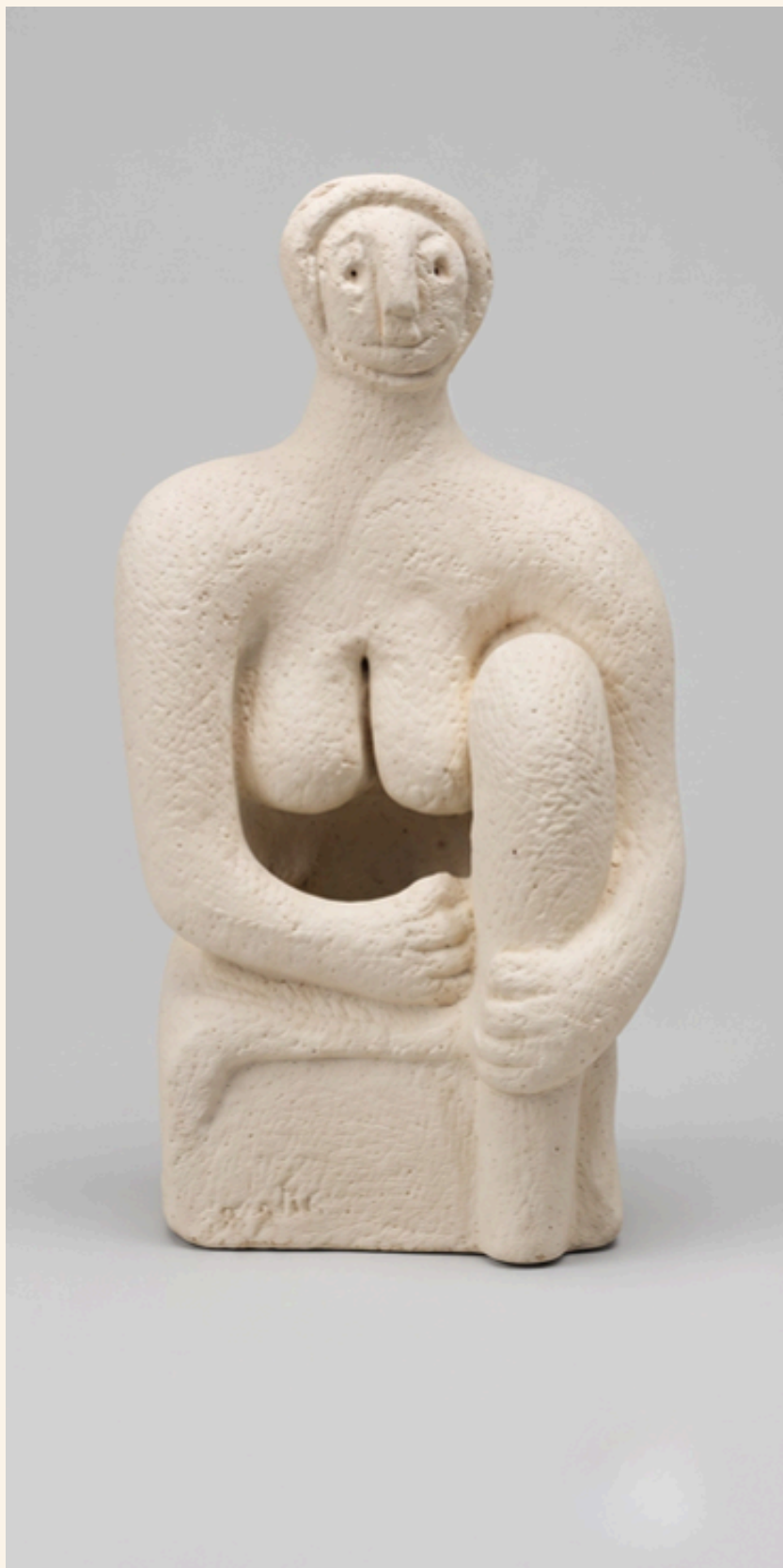
20×5×5 ס"מ

רוח נשית

—
חימר לבן

10×15×20 ס"מ

פנים בקהל

דיו על נייר
53X26 ס"מ

משמרת לילה

חימר צבוע

10X20X20 ס"מ

דורות

שמן על בד
35X30 ס"מ

ינשופה

אבן מקומית

50X20X15 ס"מ

זקופת קומה

חימר צבוע

120X60X25 ס"מ

מחכה

אחת מעבודותיו הראשונות
של האמן, המתארת את
רעייתו בחודשי הריונה
האחרונים ומבטאת את
הציפייה וההתרגשות
לקראת חיים חדשים.

עץ אגוז

28X28X20 ס"מ

פנימה

רישום דיו על בד

55X50 ס"מ

משפחה

שמן על בד

80X60 ס"מ

הכנעה

יציקת אלומיניום

50X35X30 ס"מ

אימהות

אבן סינית ירוקה

36X20X20 ס"מ

צופה אל העתיד

חימר צבוע

12X20X26 ס"מ

במשמרת

טכניקה מעורבת

60X50 ס"מ

הנזיר

יציקת אלומיניום

30X20X15 ס"מ

הפנים של האבן

אבן מקומית

70X45X40 ס"מ

חשיפה

אחת מעבודותיו הראשונות
של האמן, שנוצרה
בהשראת רעייתו בחודשי
הריונה האחרונים.

עץ אקליפטוס

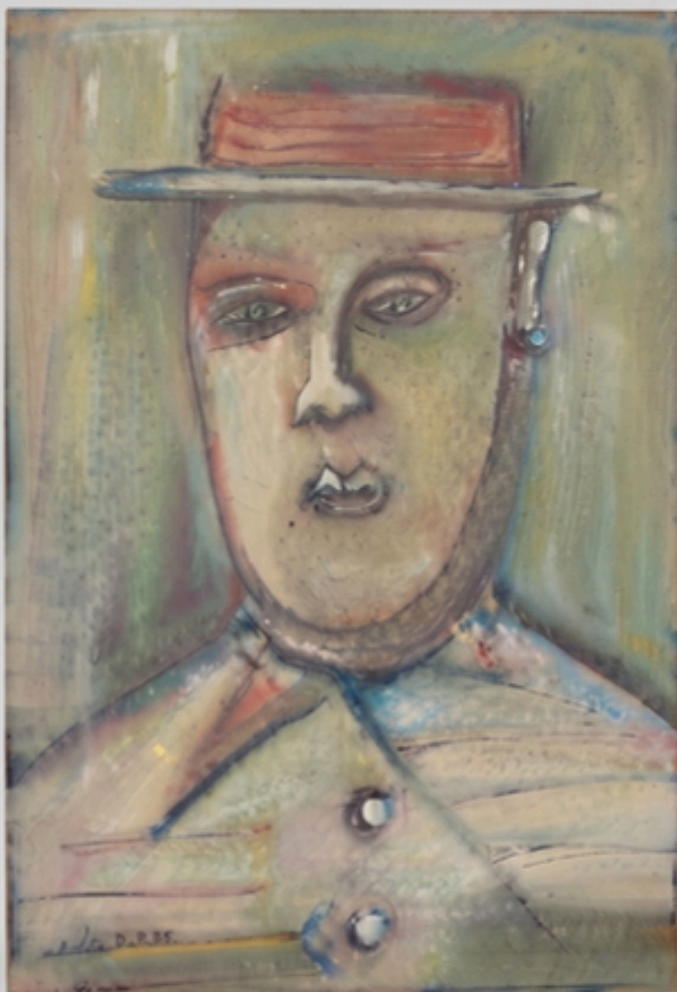
60X15X15 ס"מ

האיש עם הכובע

שמן על קרטון

40X30 ס"מ

ינשוף

ברונזה

40X25X15 ס"מ

אל האור

ברונזה

30X15X15 ס"מ

שילוב ידיים

אבן מקומית

50X25X25 ס"מ

עומד דומם

ברונזה

38X20X15 ס"מ

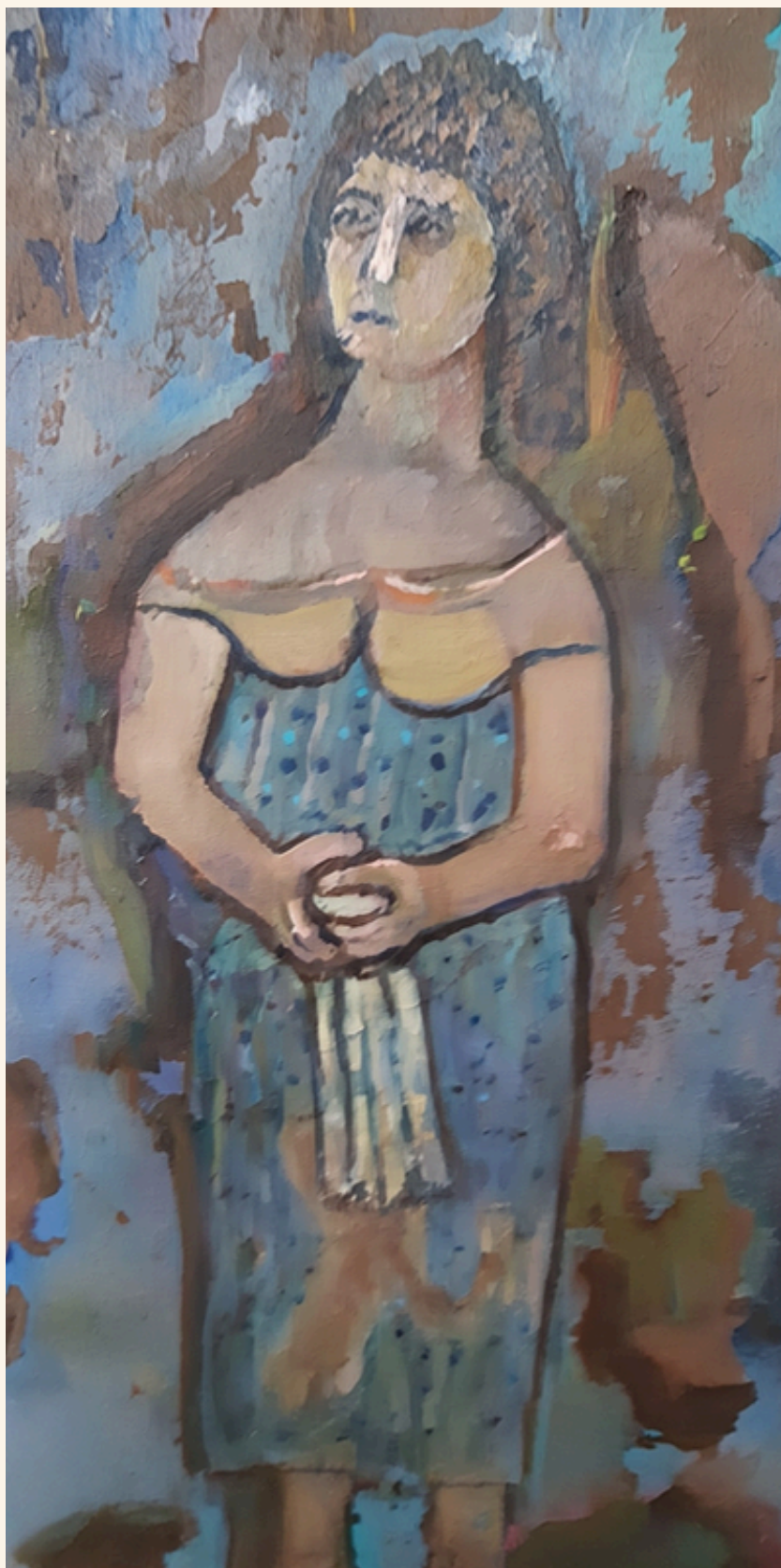

רשמים

שמן על בד

80X50 ס"מ

נערה בכחול

—

צבעי דפוס על בד

65X50 ס"מ

בין הקוביות

—
שמן על בד

65X50 ס"מ

חלונות

—
שמן על בד

50X40 ס"מ

אקרובט

יציקת אלומיניום

30X20X10 ס"מ

הנגנים

שמן על בד

50X45 ס"מ

בדידות

שמן על בד

35X30 ס"מ

נוף באבו רודס

הציור נוצר בשנת 1970, במהלך שירות המילואים בחוף אבו רודס שבסיני.

בהיעדר חומרי ציור, השתמש האמן בברזנט ישן, בצבעים לציפוי טנקים ואף בסנפיר של דג כמכחול. למרות התנאים המאולתרים, ואולי דווקא בזכותם, נולדה אחת היצירות האהובות עליו.

שמן על בד 70X40 ס"מ

כתף חמה

שמן על בד 70X50 ס"מ

גב אל גב שמן על בד 80X60 ס"מ

דממה

טכניקה מעורבת

14X20X30 ס"מ

השומר השקט

שמן על בד

65X50 ס"מ

קירבה

יציקת אלומיניום

13X13X15 ס"מ

צחור

—

חימר לבן

15X15X15 ס"מ

הרוכב

—

חימר צבוע

5X10X10 ס"מ

רגע של מנוחה חימר 10X14X15 ס"מ

העוף

שמן על משטח לבוד

45X40 ס"מ

השתקפות 100X60 ס"מ

פילוג שמן על בד 55X45 ס"מ

הזיקנה

חימר צבוע

10X15X17 ס"מ

ליצן

שמן על בד

60X50 ס"מ

מתוך האבן

—
אבן מקומית

35X25X20 ס"מ

ביחד

—
חימר

5X15X20 ס"מ

נערה במטפחת

—
שמן על בד

50X40 ס"מ

על החוף בסיני שמן על בד 60X40 ס"מ

קיץ שמן על בד 69X50 ס"מ

השתקפות שמן על בד 55X45 ס"מ

בעיניים טובות

חימר צבוע

13X13X15 ס"מ

אופק פתוח

צבעי מים ודיו

45X30 ס"מ

הניגון

שמן על בד

55X45 ס"מ

אהבה

חימר צבוע

5X10X20 ס"מ

שקט פנימי חימר 10X11X17 ס"מ

התכנסות בזלת 25X30X45 ס"מ

לבדה

—
חימר לבן

44×35×35 ס"מ

חיבוק

יציקת אלומניום

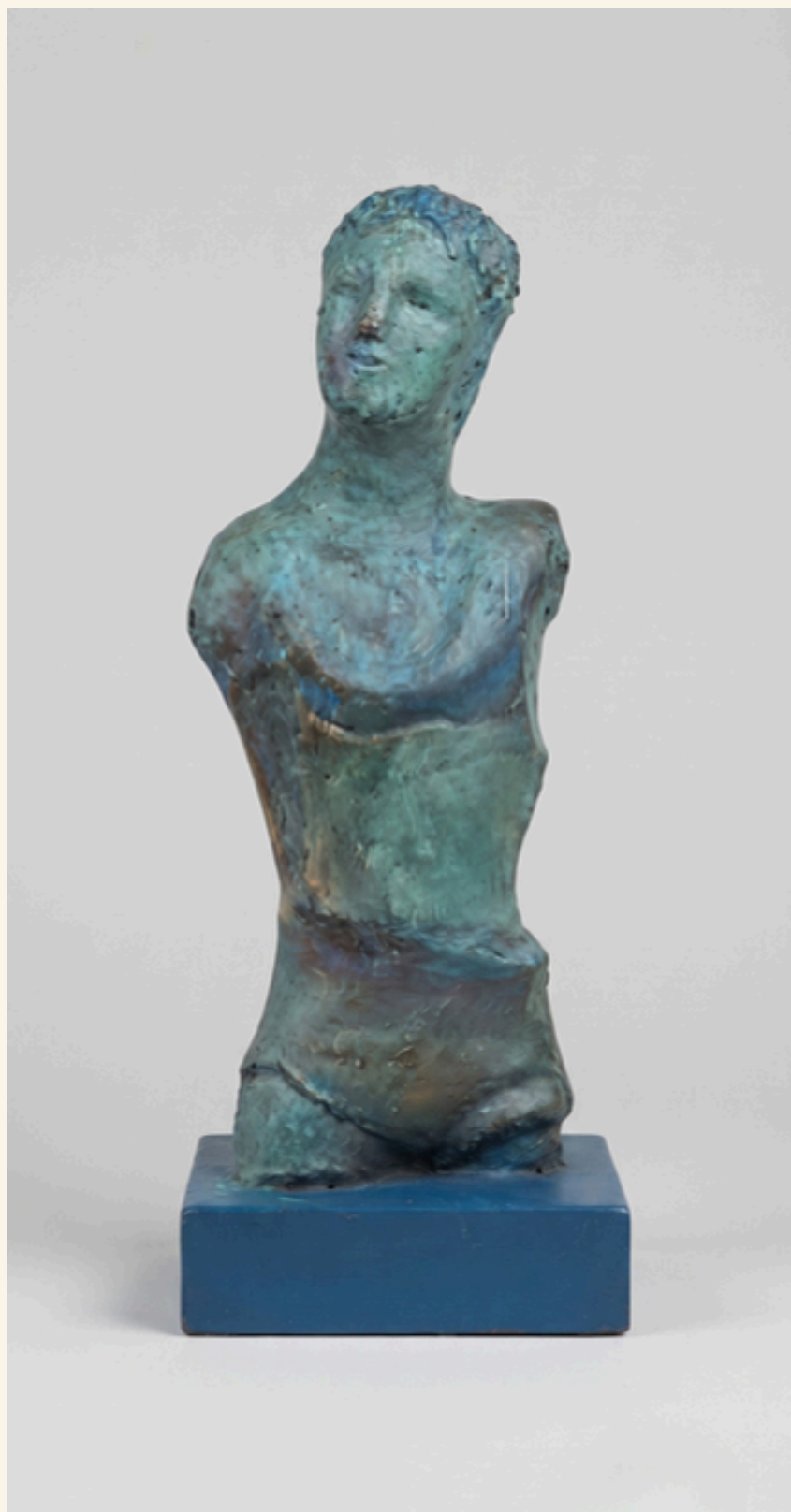
20×25×50 ס"מ

טון

—

ח"נ 44×35×35

אבסטרקט

טכניקה מעורבת

ס"מ 44×35×35

בעמידה שקטה

44×35×35 ס"מ

מתחבקים

קלקר ובטון

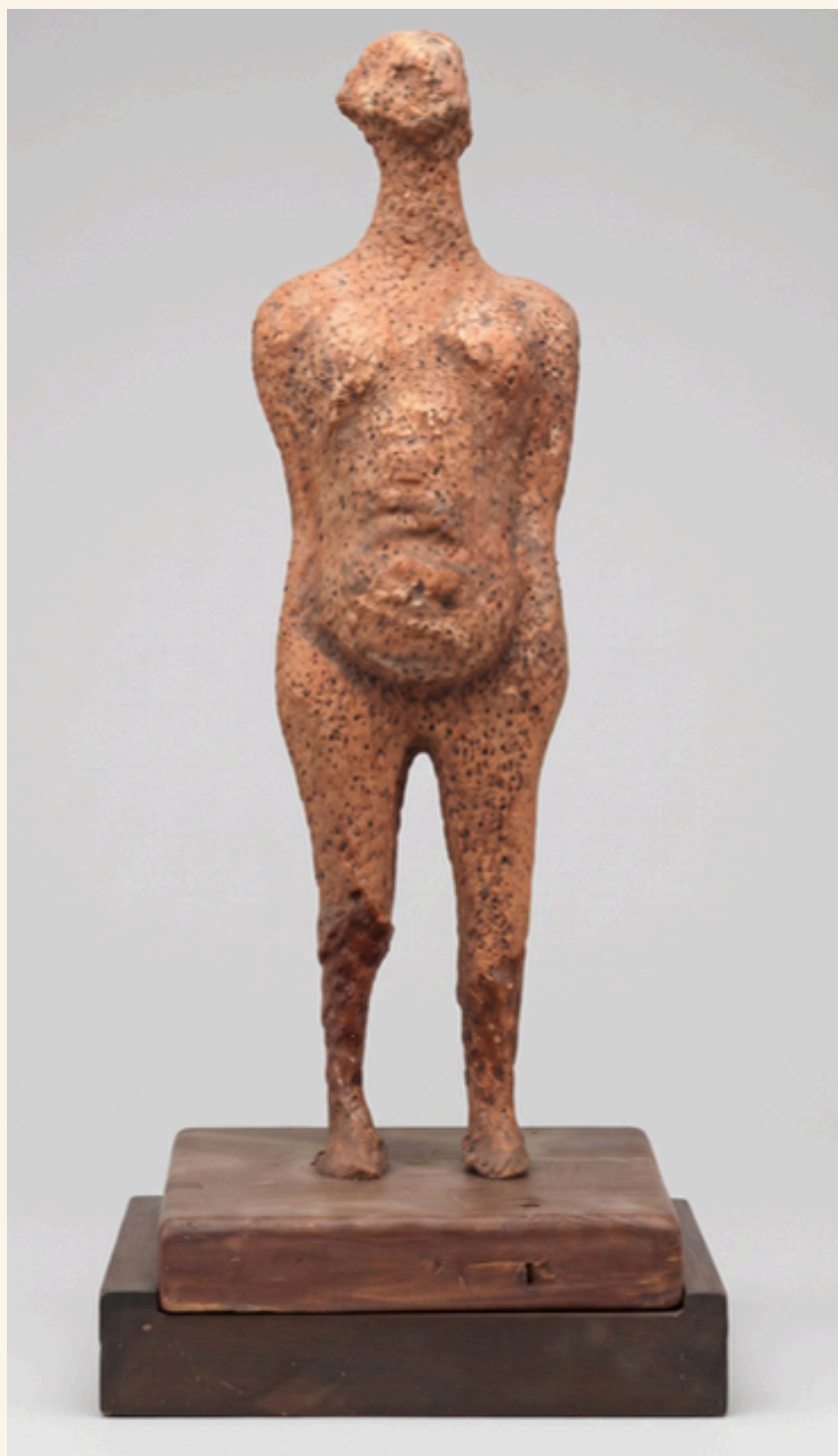
35×45×135 ס"מ

נושאת חיים

חימר צבוע

44×35×35 ס"מ

במבט מעלה

חימר צבוע

13X13X20 ס"מ

השתאות

חימר צבוע

44×35×35 ס"מ

קו פנים

—

טכניקה מעורבת

44×35×35 ס"מ

שלושה דורות

—

עץ

44×35×35 ס"מ

אבסטרקט

—

ברזל

44×35×35 ס"מ

שלווה

—

חימר צבוע

44×35×35 ס"מ

קריאת התרנגול

חימר צבוע

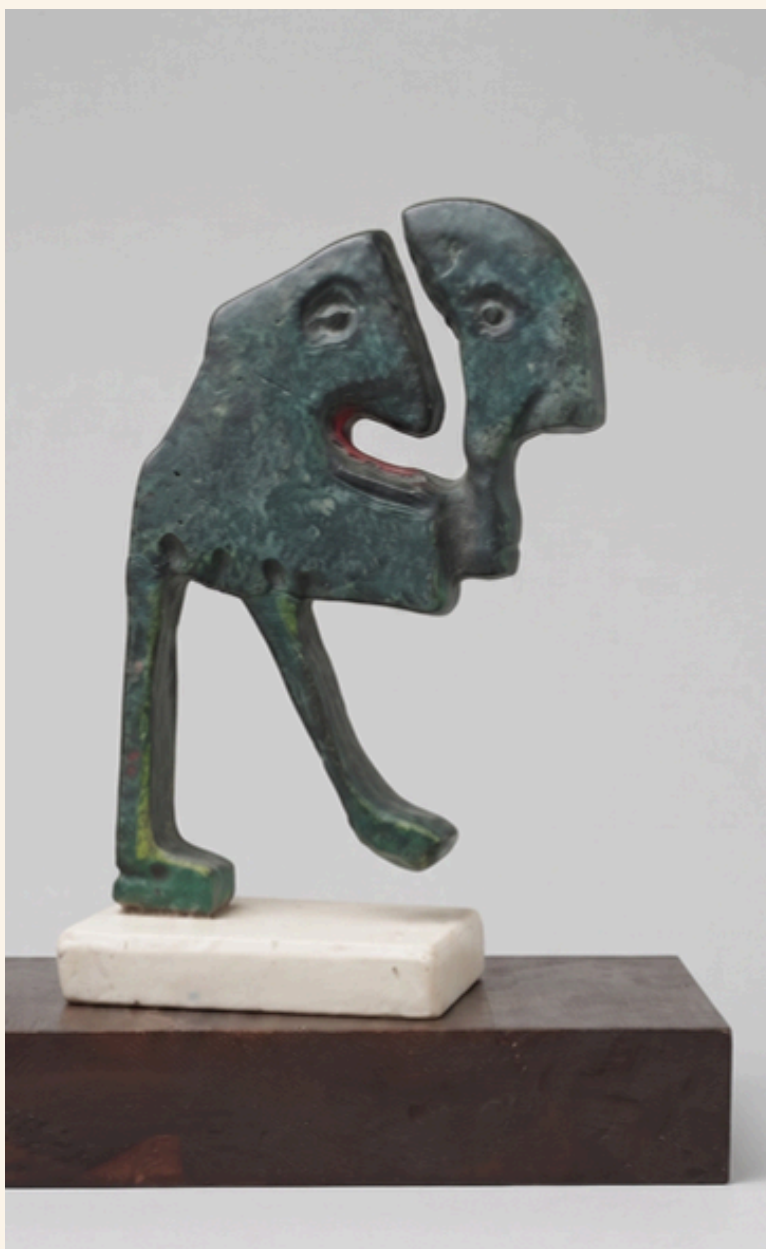
8X10X25 ס"מ

דו פרצופי

—

יציקת ברונזה

5X15X20 ס"מ

על ארבע

—
חימר צבוע

15X15X15 ס"מ

שומר הדממה

—
חימר צבוע

10X10X14 ס"מ

קרנבל

חימר צבוע

8X10X14 ס"מ

הנצחית

ברונזה

8X10X17 ס"מ

פני הזמן

חימר צבוע

10X10X17 ס"מ

הצופה

—

חימר לבן צבוע

10X15X20 ס"מ

"כאשר שני גופים נפגשים, הם יוצרים חיים משלהם.
אני רק מביט וחש את התנועה שנוצרת בסביבה החדשה.

האפשרויות והכיוונים רבים. כל חלק מרמז על הביטוי הטמון בו.
לרגע נידמה שאין שלמות עשירה מזה.

אך במבט שני ההרמוניה נעלמת".

"אני ממשיך להזיז, לצבוע, לבנות.
ישנה דרך, יש עצמים או כתמים בדרך... הגוף המרכזי נע ביניהם ושוב
אני ממתין להזדמנות...
היא מגיעה, אני עוצר, מתבונן, מקשיב, נוצרה אווירה שונה הודות
להצטרפות של גורם נוסף.

"האם הוא מושך אותם אליו או אולי הם מושכים אותו, מה יקרה אם
הוא ימשיך לנוע. המעגל הוא אין סופי ואני בתוכו ממשיך לתמוה
האם לא החמצתי את הרגע..."

אלכס